

YATIRIM TEŞVİK SİSTEMİ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde üretimin, istihdamın, ihracatın artırılması, bölgesel gelişmenin sağlanması, AR-GE kapasitesinin artırılarak yeni teknolojilerin geliştirilmesi, uluslararası boyutta firmaların rekabet güçlerinin geliştirilmesi, çevre koruma önlemlerinin artırılması gibi özgün konularda uzun vadedeki iktisadi kalkınmanın sağlanarak halkın refah seviyesinin artırılması amacıyla yatırımcılara çeşitli teşvikler sağlanmaktadır. Burada temel amaç ülke ekonomisini yatırım yapmaya elverişli hale getirmek, özellikle yatırımcılar nezdinde kârlı olarak değerlendirilmeyen bölge ve alanlarda yatırımı cazip hale getirmek ve uzun vadede kalkınmayı sağlamaktır.

Türkiye’de de yatırımları teşvik etmek suretiyle ekonomik kalkınmayı artırmayı amaçlayan pek çok kanuni düzenleme yer almaktadır. Bunlar içerisinde öne çıkanlar; özellikle 19.06.2012 tarih ve 28328 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar (“**Karar**”), 26.11.2016 tarih ve 29900 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2016/9495 sayılı Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar, 5501 sayılı Turizm Teşvik Kanunu vb. düzenlemelerdir. Bu yazımızda 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ile bu Karar’ın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları tespit etme amacıyla çıkartılan ve 20.06.2012 tarih ve 28329 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2012/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliği (“**Tebliğ**”) temel olarak yatırım teşvik sistemini genel hatlarıyla açıklayacağız.

I. GİRİŞ

Kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesine, üretim ve istihdamın artırılmasına, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve stratejik yatırımların özendirilmesine, uluslararası doğrudan yatırımların artırılmasına, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla (Karar, m. 1) 2012/3305 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” uyarınca yeni bir “Yatırım Teşvik Sistemi” uygulanmaya başlamıştır. Bu Karar’a göre yatırım teşvik sistemi; genel, bölgesel ve stratejik yatırımların teşviki uygulamalarından oluşur (Karar, m. 4/1).

Bölgesel teşvik uygulamaları ve stratejik yatırımlar kapsamında teşvik belgesi düzenlenebilecek olan yatırımların talebi halinde bunlar için de genel teşvik uygulamaları çerçevesinde yatırım teşvik belgesi düzenlenebilecektir (Karar, m. 4/6). Ayrıca aşağıda açıklandığı üzere AR-GE yatırımları ile çevre yatırımları da düzenlenişi itibarıyla özellik teşkil etmektedir.

A. Yatırım Teşvik Belgesi Düzenlenmesi

Yatırımların aşağıda sayılan uygulamalar çerçevesinde Karar'da öngörülen destek unsurlarından yararlanabilmesi için, makroekonomik programlar ve arz-talep dengesi dikkate alınarak yapılacak sektörel, malî ve teknik değerlendirmeler çerçevesinde projenin uygun görülmesi ve yatırım teşvik belgesi düzenlenmesi gerekmektedir.

Teşvik belgesi ile ilgili her türlü iş ve işlem için Elektronik Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Bilgi Sistemi ("E-TUYS") aracılığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına ("**Bakanlık**") müracaat edilecektir (Tebliğ, m. 5).. Teşvik belgesi için müracaat sürecini, yatırım teşvik belgesine ilişkin iş ve işlemler için Tebliğ kapsamında yatırımcıdan istenecek bilgileri E-TUYS aracılığıyla yatırımcı adına Genel Müdürlüğe bildirmek üzere yetkilendirilmiş kullanıcılar ("**kullanıcı**") yürütecektir¹. Teşvik belgesi düzenlenebilmesi için kullanıcılar tarafından E-TUYS uygulamasında yer alan tanımlı alanların doldurulması ve Tebliğ'in 6 ncı maddesinde belirtilen belgelerin E-TUYS üzerinden elektronik ortamda yüklenmesi gerekmektedir. Teşvik belgesinin düzenlenmesine mesnet teşkil edecek bu bilgilerin eksik ve/veya çelişkili olması halinde, yatırımcının müracaatı değerlendirilmeye alınmayacaktır.

B. Genel Teşvik Uygulamaları

Genel teşvik uygulamaları, bölgesel ve stratejik yatırımlar ile Karar'ın 4. Eki'nde yer alan teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için anılan ekte öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları dışında kalan yatırımlardır.

Genel teşvik uygulamalarından faydalanılırken bölge ayrımı yapılmamaktadır. Ancak genel teşvik uygulamaları kapsamındaki yatırımların destek unsurlarından yararlanabilmesi için Karar'ın 5 inci maddesinde belirtilen sabit yatırım tutarları ve üzerindeki yatırımlardan olması gerekmektedir.. Bu bağlamda, yapılması gereken yatırım harcamalarının toplamı, yani asgari sabit yatırım tutarı; 1 ve 2. bölgede bir milyon Türk Lirası, diğer bölgelerde ise beş yüz bin Türk Lirası olarak belirlenmiştir (Karar, m. 5/1). Finansal kiralama yöntemiyle yapılacak yatırımlarda ise finansal kiralamaya konu makine ve teçhizata ait toplam tutarın her bir finansal kiralama şirketi için 1, 2, 3 ve 4. bölgelerde asgari beş yüz bin Türk Lirası; 5 ve 6. bölgelerde ise asgari üç yüz bin Türk Lirası olması gerekmektedir (Karar, m. 5/2). O halde, genel teşvik uygulamasına dahil edilebilecek yatırımların yukarıda anılan miktarda yatırım harcaması içermesi aranmaktadır.

Bu kapsamda kalan yatırımlar aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılabilir:

- Gümrük vergisi muafiyeti,
- Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası,
- Gelir vergisi stopajı desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.),

¹ Kullanıcıların yetkilendirilmesine ilişkin usul ve esaslar, 31.05.2018 tarihli 30437 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yatırım Teşvik Belgesi İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yürütülmesine İlişkin Yetkilendirme Tebliğinde düzenlenmiştir.

- Sigorta primi işveren hissesi desteği (Tersanelerin gemi inşa yatırımları için uygulanacaktır.).

C. Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Türkiye’de iller, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak altı bölgeye ayrılmıştır (Karar, m. 3). Hangi ilin hangi bölgeye dahil olduğu Karar’ın 1. Eki’nde yer alan tablodan görülebilmektedir. Bu ayırmda, birinci bölgeden altıncı bölgeye doğru ilerledikçe ilin yatırım ihtiyacı artmakta olduğundan Karar kapsamında yer alan desteklerin uygulanması bakımından iller daha farklı hükümlere tabi tutulmaktadır. Böylece Türkiye’nin bir bütün olarak yakın kalkınma seviyesine sahip olması amaçlanmaktadır. Diğer teşvik uygulamalarındaki destek unsurları da bölgeye göre değişebildiğinden bölgelere ayırma, yalnızca bölgesel teşvik uygulamaları bakımından önem taşımamaktadır.

Bölgesel teşvik uygulamaları, yapılan yatırımın dahil olduğu sektör, hem il hem de ilin bulunduğu bölge bazında ikili bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Şöyle ki, kümülatif olarak:

- **Öncelikle** yatırım yapılacak sektörün Karar Ek-2A’da sayılan ve sırayla kodlanan 50 (elli) sektörden biri olması gerekmektedir.
- **İkinci olarak** yatırımın yapılacağı ilde, yatırım yapılacak sektörün bölgesel desteklerden yararlanabilecek sektörlerden biri olması gerekmektedir (Karar, Ek-2B).
- **Üçüncü olarak** yatırım tutarı veya kapasitesinin, yatırım yapılacak sektöre ve bölgeye göre belirlenen asgari değeri karşılaması gerekmektedir (Karar, Ek-2A).

Bu kapsamda kalan yatırımlar aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir:

- Gümrük vergisi muafiyeti,
- KDV istisnası,
- Vergi indirimi,
- Sigorta primi işveren hissesi desteği,
- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz veya kâr payı desteği (3, 4, 5 ve 6. bölgelerde gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.),
- Gelir vergisi stopaj desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.),
- Sigorta primi desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.).

Alt Bölge Desteğinden Yararlanacak Yatırımlar

Bölgesel teşvik uygulamalarından yararlanan bir yatırım, aşağıdaki koşullardan en az birini sağlaması halinde vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bulunduğu

bölgenin bir alt bölgesinde sağlanan oran ve sürelerde anılan bu desteklerden yararlanabilecektir (Karar, m. 18):

- Yatırımın organize sanayi bölgesi veya endüstri bölgesinde gerçekleştirilmesi,
- Yatırımın aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından gerçekleştirilmesi ve ortak faaliyet gösterilen alanda entegrasyonu sağlayacak bir yatırım olması.

Ayrıca, alt bölge desteğinden yararlanacak yatırımların 6. bölgede gerçekleştirilecek olması durumunda sigorta primi işveren hissesi desteği, bölgede geçerli olan süreye iki yıl ilave edilerek; vergi indirimi desteği ise bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına beş puan ilave edilerek uygulanacaktır.

Buna göre 1, 2, 3 ve 4. bölge illerinin Karar Ek-7’de belirtilen ilçelerinde bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlar;

- ilçenin bulunduğu ilin bir alt bölgesine sağlanan bölgesel desteklerden,
- bu ilçenin organize sanayi bölgelerinde veya endüstri bölgelerinde gerçekleştiriliyorsa ilçenin bulunduğu ilin iki alt bölgesine sağlanan bölgesel desteklerden yararlandırılacaktır.

5. bölge illerinin anılan ekte sayılan ilçelerine yapılacak yatırımlar ise;

- 6. bölgeye sağlanan bölgesel desteklerden ve
- bu ilçenin organize sanayi bölgelerinde veya endüstri bölgelerinde gerçekleştiriliyorsa, 6. bölgeye sağlanan bölgesel desteklerin yanında, 6. bölgeye yapılan ve alt bölge desteğinden yararlanan yatırımlar için öngörülen desteklerden birlikte yararlandırılacaktır.

Öncelikli Yatırım Konularında Yapılacak Yatırımlar

Karar, yatırımın yapıldığı bölgelerin gelişmişlik düzeyine göre çeşitli destek unsurları öngörmekteyse de yalnızca bölgesel bazda değil, belirli sektörler bakımından da ülkenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bazı teşvikler sunmaktadır. Demiryolu, denizyolu veya havayolu ile yük ve/veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar; maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları; yenilenebilir enerji üretimine yönelik türbin ve jeneratör imalatı ile rüzgâr enerjisi üretiminde kullanılan kanat imalatı yatırımları vb. anılan maddede sayılan yatırımlara, yatırımın yapıldığı bölge fark etmeksizin 5. bölgede uygulanan bölgesel destekler sağlanabilecektir. Ancak bu yatırımlar, 6. bölgede yer almaları halinde bulunduğu bölge desteklerine tabi olacaktır.

D. Stratejik Yatırımlar

Karar'ın 8 inci maddesinde stratejik yatırımların taşınması gereken koşullar sayılmıştır. Buna göre, aşağıda yer alan kriterleri kümülatif olarak sağlayan, ithalat bağımlılığı yüksek ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar, stratejik yatırımlar olarak değerlendirilecektir (Karar, m. 8/1):

- Asgari sabit yatırım tutarı elli milyon Türk Lirasının üzerinde olmalıdır (Münhasıran bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek doğalgaza dayalı olmayan enerji yatırımlarının tesis kurulu gücü ile orantılanacak kısmı dâhil edilecektir.);
- Yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesi ithalattan az olmalıdır;
- Bakanlık tarafından belirlenecek esaslar çerçevesinde belge konusu yatırımla sağlanacak katma değer, asgari yüzde kırk olmalıdır;
- Yatırım konusu ürünle ilgili olarak son bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam ithalat tutarı, elli milyon ABD Dolarının üzerinde olmalıdır.

Bununla birlikte yurt içinde üretimi olmayan ürünlerin üretimine yönelik yatırımlarda, son bir yıl içerisinde elli milyon ABD Dolarının üzerinde ithalat yapılması koşulu; rafineri ve petrokimya yatırımlarında ise yatırımın sağlayacağı katma değer, asgari yüzde kırk olması koşulu aranmayacaktır (Karar, m. 8/2).

Özellik taşıyan bir diğer durum ise Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında kalan yatırımlardır. Bu programın uygulama esasları 18.09.2019 tarih ve 30892 sayılı Resmî Gazete'de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayımlanarak yürürlüğe giren Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı Uygulama Esasları Tebliği ile tespit edilmektedir. Bu kapsamdaki başvuruları değerlendirerek destek kararını verecek olan Program Değerlendirme Komitesi, öncelikli ürün listesindeki² ürünlerin üretimine ilişkin olan ve Bakanlık tarafından belirlenen diğer koşulları sağlayan yatırımlardan uygun gördüklerinin desteklenmesine karar verebilecektir. Bu yatırımlar için yukarıda sayılan koşullar ile Stratejik Yatırımları Değerlendirme Komisyonunun değerlendirmesi aranmayacaktır (Karar, m. 8/6).

Stratejik yatırımlar için Bakanlığa yapılacak müracaatlar Komisyon tarafından değerlendirilerek uygun görülen projeler için teşvik belgesi düzenlenecektir. Bu koşulları sağlayan yatırımlar, bölge farkı gözetilmeksizin aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir:

- Gümrük vergisi muafiyeti,
- KDV istisnası,
- Vergi indirimi,
- Sigorta primi işveren hissesi desteği,

² Öncelikli ürün listesi; Bakanlık tarafından dış ticaret verileri, talep gelişimi, rekabet yoğunluğu gibi çeşitli kriterler dikkate alınarak belirlenecek, orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerindeki ürünlerin ve bu sektörlerin gelişimi için kritik ürünlerin yer aldığı, Bakanlık tebliği ile yayımlanacak olan listedir (Karar, m. 2/1-1).

- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz veya kâr payı desteği,
- KDV iadesi,
- Gelir vergisi stopajı desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek ve/veya Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında desteklenmesine karar verilen yatırımlar için sağlanabilmektedir.),
- Sigorta primi desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek ve/veya Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında desteklenmesine karar verilen yatırımlar için sağlanabilmektedir.).

E. AR-GE ve Çevre Yatırımları

Yeni bir ürün geliştirilmesi, ürün kalite ve standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni bir teknolojinin ülke şartlarına uyumunun sağlanması amacıyla bilimsel esaslara uygun olarak yapılan ve her aşaması belirlenmiş araştırma ve geliştirme ve çalışmaları için gerçekleştirilecek yatırımlar AR-GE yatırımlarıdır. Öte yandan, doğrudan ticari mal üretimine yönelik olmayan, mevcut veya gerçekleştirilecek tesislerin katı, sıvı veya gaz gibi atıklarının temizlenmesine veya yok edilmesine yönelik yatırımlar ise çevre yatırımlardır. Karar, bu iki yatırım türü için ayrı bir sınıflandırma yapmış, dördüncü bir teşvik tipi ortaya koymuştur.

Bu kapsamda kalan yatırımlar aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir:

- KDV istisnası,
- Gümrük vergisi muafiyeti,
- Faiz veya kâr payı desteği,
- Gelir vergisi stopajı (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.),
- Sigorta primi desteği (6. bölgede gerçekleştirilecek yatırımlara uygulanacaktır.).

F. Diğer Desteklerden Yararlanma

Karar kapsamında öngörülen destek unsurlarından yararlanan yatırım harcamaları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlandırılmayacaktır. Halihazırda diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanan veya yararlanacak olan yatırım harcamaları için ise Karar kapsamında öngörülen desteklerden yararlanmak üzere müracaat edilemeyecektir. Aksi takdirde, bu Karar kapsamında yararlandırılan desteklerin geri alınması söz konusu olacaktır.

Bununla birlikte, diğer kamu ve kuruluşlarının sadece sübvansiyonlu kredi desteğinden yararlanan yatırımlar, sübvansiyonlu krediye faiz veya kâr payı desteği sağlanmaması kaydıyla diğer destek unsurlarından yararlandırılabilir. Ayrıca, yukarıda anlatılan Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi

Programı kapsamında desteklenmesine karar verilen yatırımlarla sınırlı olmak üzere, bunların KOSGEB ve/veya TÜBİTAK tarafından da doğrudan desteklenmesine imkân tanınmıştır.

II. Yatırımın Tamamlanması ve Sonrası

A. Tamamlama Vizesi

Yatırımın teşvik belgesinde belirtilen süre içinde tamamlanması ve tamamlama vizesi düzenlenmesi gerekmektedir. Tamamlama vizesi, yatırım teşvik belgesi alınarak yapılan bir yatırımın tamamlandığına dair verilen onaydır. Kullanıcı tarafından, öngörülen süre veya ek süre bitimini müteakip altı ay içinde, yatırımın tamamlama vizesinin yapılması için E-TUYS uygulamasında yer alan tanımlı alanların doldurulması ve Tebliğ'in 5. Eki'nde belirtilen bilgi ve belgelerin E-TUYS üzerinden elektronik ortamda yüklenmesi suretiyle Bakanlığa müracaat edilir. Bakanlığın uygun görüşü alınmadan tamamlama vizesi işlemleri tekemmül etmiş sayılmayacaktır.

Daha fazla bilgi ve destek için info@lbfpartners.com adresinden bizimle iletişime geçebilirsiniz.